

Dr. Gyüszü Miklós orvosezredes, a Magyar Vöröskereszt főtitkárhelyettese

Százéves a Magyar Vöröskereszt

A háborús sérültellátás történelmében ismeretes az a tény, hogy a polgári lakosság nagy szerepet játszott. Csak példaként említem Kossuth Zsuzsa szerepét a szabadságharc sérültjeinek ellátásában, kórházak felállításában és működtetésében. Előre tervezett és szervezett tevékenységről mégis a *Henry Dunant* által kezdeményezett vöröskeresztes mozgalom megindulása, 1863 után beszélhetünk.

Az Osztrák—Magyar Monarchia 1866-ban csatlakozott a genfi egyezményekhez, és bécsi székhellyel létrehozta önkéntes segélyszervezetét. A magyar kormány is helyeselte a mozgalomhoz való csatlakozást, de csak független magyar szervezet létrehozását támogatta. Miután a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottság elvi álláspontja szerint egy országban csak egy Vöröskereszt működhet, meg kellett találni a megoldást önálló szervezet létrehozására.

A boszniai—hercegovinai háború viszont követelményeket támasztott, segélyszervezet létrehozását sürgette. Ennek eredményeként jött létre a Magyar Országos Segélyező Nőegylet, amely vöröskeresztes jelvénnel volt ellátva, ápolónőket képzett ki a sérültek gondozására, gyűjtést szervezett kórházak felállítására, a rokkantak, hadiözvegyek és árvák támogatására.

A magyar és az osztrák kormány közötti eltérő álláspontok egyeztetését kormányközi tárgyalásokon oldották meg, melynek eredményeként I. Ferenc József 1880. december 5-én megbízta Károlyi Gyula főrendi házi tagot „... a sebesült és beteg harcosok önkéntes ápolására és támogatására vonatkozó segélyező egyesületi ügynek magyar koronája országaiban az általa jóváhagyott alapelvek szerint leendő szervezésével.”

Az 1881. május 16-ra összehívott alakuló közgyűlés kimondta a Magyar Szent Korona Országai Vörös-Kereszt Egyletének megalakulását, amelybe még ezen a napon beolvadt a Magyar Országos Segélyező Nőegylet is.

A magyar Vöröskereszt 100 év alatt fő feladatának tekintette a háborús sérültek ellátására való felkészülést, ennek szervezését. Bár jellege időközben különösen a II. világháború után megváltozott, alkalmazkodott a mai kor igényeihez, mégis a honvédelmi jellegű feladatok jelentős helyet foglalnak el tevékenységében.

A megalakulás után közvetlenül szervezett sorsjegykölcsön-akció alapokat teremtett a Vöröskereszt háborús vállalásaihoz. Ugyanis a magyar egylet vállalta, hogy 10 tartalékkórházat, 10 sebesültszállító oszlopot, raktárakat állít fel a közös hadsereg érdekében. Már 1884-ben elkezdte működését a bázis-

intézet, az Erzsébet kórház (mai Sportkórház) 120 ágygal, amelyhez csatlakozó öt barakkban tárolták a tábori intézetek felszerelését. Ezek a barakkok lehetőséget adtak arra is, hogy a kórház befogadóképességét 800 főre emeljék.

Az Erzsébet kórház tevékenységében nagy jelentőségű volt a polgári személyek részére 1885-ben beindult ápolónőképzés, melynek szervezése, tematikája még ma is példamutató. Speciális témákban is folyt oktatás. Így pl. 1887-ben a tartalékkórházakban folyó munka sajátosságait, 1893-ban kolerás betegek, 1901-ben pestises betegek ápolását oktatták különböző időtartamú tanfolyamokon. A Vöröskereszt Egylet 1885-ben 43, 1905-ben 179 kiképzett világi ápolónővel rendelkezett. De bevezették a szabadságot ápolónők intézményét is. Ennek lényege az volt, hogy békeidőben nem foglalkoztatott ápolónők az egylet kötelékében maradtak ugyan, de csak háború vagy járványos betegségek esetén álltak szolgálatba.

Az egylet első nemzetközi akciója is háborúhoz kötődik. A szerb—bolgár háború idején (1885-ben) a megkülönböztetés nélküli segítség jegyében 100 ágyas kórházat rendezett be Szerbiában és egyéb egészségügyi felszerelést juttatott el a szerb társaságnak, Bulgáriába pedig sebesültszállító oszlopot és sebkezelőket küldött.

A Nemzetközi Bizottság felhívására az 1897. évi görög—török háború idején fehéreneműt, gyógyszereket és kötözőanyagokat küldött a Görög Vöröskeresztnek és a Török Vörösfélholdnak. Az 1912—13-ban lezajlott balkáni háborúban 50 ágyas tábori kórházat és tábori kötőzőhelyet működtetett a hadművelési területen.

Az I. világháború kitörése után a Vöröskereszt összes tábori alakulatait a harctérre küldte. Készletei azonban nem bizonyultak elegendőnek. Ezért pénz- és természetbeni adományokra szólította fel a lakosságot, melynek eredményeként kb. 10 millió korona érték gyűlt össze. Az egészségügyi intézmények száma és befogadóképessége tovább bővült, ami az ápolónői létszám emelését tette szükségessé. Hathetes ápolónői tanfolyamokat szerveztek nemcsak a fővárosban, hanem az ország más területén is.

A Vöröskereszt Egylet vezetősége által a frontra küldött tábori egészségügyi alakulatok száma az 1917. év végére a következőképpen alakult: 3 tábori raktár, 8 fiókraktár, 3 tábori kórház, a sebészcsoporthoz egy kórháza és két sebészkülönítménye, 20 segélyhely, 2 üdítőállomás, 185 sebesültszállító kocsis, 3 kórházvonat, 6 segélyvonat és 900 főből álló ápolónői személyzet. Az ország területén működött 7 tartalékkórház 2965 ágygal és 590 kiegészítő kórház 51 382 ágygal.

Külön osztályt szerveztek a harcterről érkező kórház- és segélyvonatok fogadására, a sérültek irányítására, valamint a vasútállomási üdítőszolgálat működtetésére. „Hadifoglyokat Gyámolító és Tudósító Hivatal” tartotta nyilván a kórházban fekvő katonasérülteket, értesítette a hozzátartozókat, és foglalkozott később a rokkantkérdés rendezésével.

A két világháború között a Vöröskereszt honvédelmi jellegű tevékenysége háttérbe szorult. Az új háborúra való készülődés fokozta a Vöröskereszt iránti érdeklődést, és jelentős költségvetési támogatást kapott a hadügyi tárcától.

Az 1940-ben elfogadott alapszabály kimondta, hogy a Magyar Vöröskereszt — háború esetén — a honvédség kiegészítő szerve, amely kormányzói biztossal az élen együttműködik a hadvezetőséggel.

Kidolgozták a Vöröskereszt háborús szervezetét és működését, melynek értelmében minden magasabbegység és egység vezetőorvosa mellett vöröske-

resztes főmegbízott és megbízott működött. Tábori kórházat és a hátszágban működő hadikórházakat hoztak létre. Fokozatosan növekedett ezen intézmények száma, és 1944. év tavaszán már elérte a 68-at, a kórházi ágyaké pedig megközelítette a 17 000-et. Fokozatosan emelték a kórházvonalatok számát is, 1942-ben már 12 vöröskeresztes kórházvonalat szállította a sérülteket a hátszágba.

A kiképzett önkéntes ápolónók száma 1940 végén 2690 volt. Ez a szám a háborúban szükséges létszámnak mintegy felét tette ki, ezért erőteljesen fokozták a vidéki tanfolyamok szervezését. A vöröskeresztes ápolónók nemcsak a hátszágai kórházakban teljesítettek szolgálatot, hanem a fronton a tábori kórházakban is.

A lengyel polgári és katonamenekültek ellátására több kórházat szerelt fel a Vöröskereszt, és biztosította a működésükhöz szükséges feltételeket.

A nyilas hatalomátvétel után a Vöröskereszt intézményeinek jelentős részét nyugatra hurcolták, amiből csak töredéket sikerült visszaszerezni a felszabadulás után.

A fegyverletételi szerződés alapján az összes magyar katonai egészségügyi felszerelést és intézményt a Magyar Vöröskeresztnek kellett átadni, ezért a kormány érdekében állott az egylet mielőbbi normális működése. Ideiglenes ügyvezető igazgatót bíztak meg az újjászervezéssel, azzal a feladattal, hogy kutassák fel a külföldön tartózkodó hadifoglyokat, magyar állampolgárokat, hozzátartozókat, és szerezzék vissza a külföldre szállított egészségügyi felszereléseket.

A feladat megoldása érdekében kirendeltségeket szerveztek Ausztria és Németország területén. A Vöröskereszt Nemzetközi Bizottságával elismertették a demokratizálódó Magyar Vöröskeresztet. Közreműködtek 330 000 magyar hazatelepítésében. A segélyezési feladatok megoldására az Ideiglenes Nemzeti Kormány létrehozta a Nemzeti Segély szervezetét, amely a párt politikájának megfelelően képes volt hatékonyan közreműködni a szociális problémák enyhítésében és a népegészségügyi feladatok megoldásában. A politikai és gazdasági helyzet javulása lehetővé tette, hogy a Nemzeti Segély 1948-ban beolvadjon a Magyar Vöröskeresztbe.

A népi demokrácia fejlődésével, a szocialista egészségügy kialakulásával járt együtt, hogy a Vöröskereszt egészségügyi intézeteit felajánlja az államnak, és az új társadalmi körülményeknek megfelelő feladatokra vállalkozzon. Az 1955. évi Elnöki Tanácsi rendeletben nyert összegezést ez az átalakulás. A rendelet kimondja, hogy „... a Magyar Vöröskereszt demokratikus tömegszervezet, amelynek feladata az egészségügyi viszonyok javításában és az egészségügyi kultúra fejlesztésében a magyar dolgozó nép tevékeny részvételének előmozdítása, továbbá háború esetén a genfi egyezményekben foglalt kötelezettségek előmozdítása”.

Ennek szellemében fejlődött a Magyar Vöröskereszt a mai helyzetig, mely fejlődésnek főbb állomásai voltak a Magyar Vöröskereszt kongresszusai. Az MSZMP kongresszusának az egészségügyre vonatkozó részei képezik tevékenységének irányvonalát, mely szerint homloktérbe került az egészségvédelmi, egészségnevelő és családvédelmi tevékenység olyan feladatok megoldásával, mely tömegeknek a mozgatóját, megnyerését és szervezését igényli.

A mindennapos egészségügyi ellátás igényeinek kielégítése mellett honvédelmi jelentőséggel bír a hagyományos véradás szervezése, és az elsősegélynyújtás oktatása. Ma már elmondhatjuk, hogy évente több mint félmillió vér-

adó áldozatkészsége teszi lehetővé, hogy az ország teljes vérszükségletét a térítésmentes vérédonok biztosítják a korszerű haemoterápia követelményeinek megfelelően. Az egészségügyi törvény elsősegélynyújtásra vonatkozó részének végrehajtását biztosítja az évente 100 000 nagyságrendű elsősegélynyújtónak elemi-, alap- és középfokon történő oktatása a kor és foglalkozás sajátosságainak szem előtt tartásával.

A különleges segélyszolgálat most van kialakulóban, melynek keretében barlangi-, hegyi-, vízi- és közúti mentőalegységek működnek. Ezek tagjai nemcsak jól képzett elsősegélynyújtók, hanem technikailag is felkészültek különleges körülmények közötti mentésre, így katasztrófák esetén számításba jönnek polgári védelmi feladatok megoldására is.

Kimondottan honvédelmi jelentőségű az a munka, amelyet a lakóterületi és üzemi polgári védelmi elsősegélynyújtó szakaszok felkészítése, oktatása területén végez a Magyar Vöröskereszt. Több tízezerre tehető azoknak a száma, akik korszerű ismereteket szereznek a katasztrófák, közöttük a tömegpusztító fegyverekkel vívott háború sérültjeinek első ellátásában.

Hasonló célokat szolgál a vöröskeresztes önkéntes ápolónők képzése, ami a szükségkórházak nővérállományának biztosításában enyhíti a gondokat.

A Magyar Vöröskereszt keresőszolgálata évente több száz személy felkutatását végzi, családok egyesítésében működik közre. Ez a szolgálata háborús körülmények között kibővül, és a Nemzetközi Bizottság genfi központjával koordinálva segíti az eltűntek felkutatását.

Végigtekintve a Magyar Vöröskereszt 100 éves működésén, megállapítható, hogy a Henry Dunant-i eszmének megfelelően hazánkban is elsősorban a katonasérültek ellátásában, segítésében vállalt jelentős szerepet. Nemcsak hazánkban, hanem a világon mindenütt a Vöröskereszt vizsgálja szerepét és tevékenységét a mai világban, alkalmazkodik a mai igényekhez, de változatlanul fémjelzi tevékenységét a háborús sérültekről való gondoskodás, a háborús fájdalom enyhítése, könnyek letörlésének mélységesen humánus szándéka.